

Haal McDarwin uit het onderwijs

Wetenschappers worden afgerekend op het aantal artikelen dat zij geplaatst krijgen. Een zinloze rat race.

Henk van Houtum

politiek geograaf aan de Radboud Universiteit Nijmegen

Darwin is overal dezer dagen. Dit jaar is het 200 jaar geleden dat Charles Darwin werd geboren en 150 geleden dat hij zijn evolutietheorie publiceerde. Daarin maakte hij duidelijk dat zij die het best zijn aangepast aan de omgeving overleven: de *survival of the fittest*. Het is een basis voor het denken in de biologie geworden.

Maar allang niet meer louter in de biologie. Want door zijn ogenschijnlijke eenvoud en zeggingskracht is zijn biologische analyse ook veelvuldig en vaak oneigenlijk toegepast op het sociale en economische verkeer tussen mensen, organisaties en staten. De meeste moderne variant van deze vertaling is het neoliberalisme, dat – geïnspireerd door Darwins theorie – pleit voor het afstoten van overheidstaken aan de principes van de vrije markt opdat dat voor ons allen het beste zou zijn. Dit, laten we het McDarwinisme noemen, heeft op vele terreinen wortel geschoten.

Meest opmerkelijk is dat het McDarwinisme nog steeds welig tiert daar waar Darwin zelf vandaan komt: de wetenschap. Anno 2009 betekent dit dat het wetenschappelijk onderzoek in Nederland een *rat race* is. De overheid hanteert voor de wetenschap in Nederland de logica van een bedrijfscompetitie. Het gaat om het binnenhalen van onderzoeksgelden, 'input'-kant, en het scoren in het aantal en de impact van publicaties, de 'output'-kant. Het resultaat van deze fabrieksideologie is een massale stroom van weinig oorspronkelijke verhalen in tijdschriften die door gebrek aan voldoende lezerspubliek onbetaalbaar worden.

De zelfbevrijding van de homo universalis is verworden tot een tellende onderzoeker die werkt volgens het adagium dat je pas meetelt als je geteld kunt worden. Met de deur dicht en de blik naar binnen werkt

Universiteit is slachtoffer van fabrieksideologie.

FOTO ANP

de moderne wetenschapper zich omhoog op specialistische ranglijsten waarmee de universiteit zichzelf vervolgens 'verkoop' in de acquisitie van studenten en onderzoeksgelden. En wat telt zijn de internationale commercieel uitgegeven *journals*. Een wetenschapper in Nederland die louter boeken schrijft, of artikelen in Nederlandse tijdschriften, zal uiteindelijk gekort worden op zijn/haar onderzoekstijd. Zo'n tachtig procent van alle wetenschappelijke publicaties zijn verschenen in ons tijdsgewricht. Niet dat we ook tachtig procent slimmer zijn geworden, maar schrijven moet, want anders word je gestraft en moet je meer onderwijs gaan geven. Meer onderwijs als strafkamp voor gefaalde onderzoekers.

Dat onderwijs zelf is overigens ook een *rat race* geworden. Hogescholen en universiteiten concurreren massaal om de gunst van de student. Elk diploma levert geld op. We kennen inmiddels de gevolgen van deze dwaze onderwijsfinanciering: een massale studenteninstroom, diploma-inflatie en een managersbureaucratie die imago vooropstelt, wil scoren, praat in ranglijstjes en afrekent op aantallen. Over de daling van het ni-

veau zelf geen woord. Als we het maar beter doen dan de concurrent. Wat telt is maximalisering van de omzet: studenten in, diploma's uit.

Juist voor minister Plasterk, die zelf als bioloog groot is geworden door de extrapolatie van Darwins inzichten, is competitie meer dan ooit het sleutelwoord in het onderwijs- en onderzoeksbeleid geworden. Plasterk toont zich een vurig McDarwinist.

Het effect van de gestandaardiseerde hypercompetitie om geld, diploma's en publicaties, is precies het omgekeerde van wat we beogen: massa-productie en intellectuele verarming. Kennisvermeerdering en innovatie gedijen het beste op de randen, de grenzen van disciplines. Daar worden nieuwe combinaties mogelijk. Dat vraagt om waardering voor de bedachtzame, de marginale, de dwarse, de dwaze, de onaangepaste, kortom niet de *fittest* van de massa, maar juist de *misfit*. Voor een baanbrekend boek of artikel is vele jaren veldwerk, onderzoek en schrijftijd nodig. Zie Darwin zelf. Zijn inzichten zijn nog altijd inspirerend voor de biologie. Maar laten we McDarwin snel begraven.